

Posudek vedoucí diplomové práce:

Inka Hanzlíková: *Obraz indiánské kultury v Peru v raných textech španělské conquisty* (Středisko iberoamerických studií FF UK, 2012, 104 s. rkp.)

Za téma své diplomové práci zvolila Inka Hanzlíková na problematiku „obrazu druhého“ v okamžiku střetnutí Starého a Nového světa. Zámořská expanze 15.-19. století, především pak nečekané „objevení“ a následné prozkoumávání Ameriky, znamenala rychlé a zásadní překročení hranic známého a přiměla Evropany k významnému přehodnocení názorů na podobu světa a k odlišnému vnímání sebe sama. Rozšíření zeměpisného obzoru přineslo i zvětšení obzoru mentálního – a právě konkrétní projevy těchto procesů jsou v posledních desetiletích velmi oblíbeným objektem zájmu historiků.

Diplomantka se soustředila jednu kapitolu ze vzájemného poznávání obou světů: na španělskou reflexi kultury obyvatel And, především tzv. incké říše, státního útvaru, který na počátku 16. století dominoval oblasti dnešního Peru a Bolívie. Pokusila se zhodnotit, jak během prvních dekád po dobytí tohoto území španělští kronikáři popisovali a svým čtenářům prezentovali inckou společnost, kulturu a politiku. Pro realizaci svého výzkumu využila editované prameny v tištěných a elektronických verzích.

V úvodní části práce nabídla stručný přehled situace v andském prostoru v době příchodu Evropanů a nástin dějin incké říše; a také shrnula průběh dobývání andské oblasti. Následně představila autory zvolených kronik, jejich konkrétní motivace pro sepsání informací o incké kultuře a specifické zájmy a preference. Zvolila celkem deset autorů, vedle proslulých (Francisco de Xerez, José de Acosta, Pedro Cieza de León) i méně známé (Marín de Murúa); autory, kteří se věnovali výlučně oblasti Peru, i ty, pro něž byly peruánské realie jen jedním z kamíneků v mozaice „indiánské“ kultury (např. Bartolomé de Las Casas). Hlavním kritériem pro výběr byl čas sepsání textu (16. století) a literární žánr „kroniky“, tedy souvislého, chronologicky laděného a navenek „úplného“ líčení. Z pozice vedoucí práce nemohu než pochválit velmi samostatnou práci studentky v této fázi. Zvolené kroniky představují velmi vyvážený vzorek písemné produkce pro dané období.

Jádrem práce pak měla být analýza těchto pramenů. Excerptování a utřídění deseti poměrně rozsáhlých bylo očividně velmi pracné; i toto je třeba Ince Hanzlíkové přičíst k dobru. V konečném výsledku se ovšem spíše jedná o výpis témat z andské indiánské kultury, jimž se konkrétní autoři věnovali, a výňatky z popisů obřadů, politických zvyklostí nebo způsobů odívání. Tato ústřední pasáž je navíc poměrně neorganizovaná, autorka přeskakuje od duchovní k materiální kultuře, od politické organizace incké říše k specifickým rysům každodenního života.

Přístup je tedy jednoznačně deskriptivní, nikoli analytický. Informace o sociálním a kulturním pozadí autorů, shromážděné v předchozí kapitole, autorka nevyužila a také se jí nepodařilo zjištěné skutečnosti zobecnit a vyvodit z nich relevantní závěry. Přesto se zde nabízí užitečný přehled, který zájemce o jednotlivé aspekty incké kultury odkáže na konkrétní rané autory. Stejně tak je zřejmé – byť to diplomantka explicitně nekonstatuje – že ve španělském intelektuálním diskursu 16. století neexistoval uniformní „obraz Indiána“. Vnímání amerického „jiného“ se očividně diverzifikovalo již v první generaci po Kolumbově plavbě.

Vedle toho, že práce je velmi popisná, se objevují i další problémy. Jedním z nich je malá kritičnost diplomantky vůči použitým pramenům a sekundární literatuře. Práce je vystavěna především na masivní využívání elektronických zdrojů; zdrojové stránky však nejsou zhodnoceny, u řady sekundárních zdrojů je udána pouze adresa, bez bližší specifikace toho, o jaký materiál se jedná (zda jde o elektronickou verzi odborného článku, o popularizující web nebo soukromý blog). Stejně malou kritičnost projevuje autorka vůči sekundární literatuře – nerozlišuje mezi populární a vysoce specializovanou, antikvovanou

(Prescott) a nejnovější prací. Projevuje také sklon vnímat jakékoli převzaté informace jako nesporná „fakta“ se stejnou vypovídací hodnotou. Zejména v úvodních přehledových pasážích mísí zcela triviální detaily (např. biografická data autorů, nijak nesouvisející s jejich působením v Peru) se zásadními informacemi.

Především ale autorka nedokázala zjištěné skutečnosti srozumitelně předat čtenáři. Její psaný projev je často na samé hranici srozumitelnosti. Nejde pouze o kolísání jazykových rovin od hovorové po šroubovaně knižní, o časté hispanismy a nelogickou stavbu odstavců, v nichž na sebe jednotlivé věty nenavazují. Ale v mnoha jednotlivých větách nekorespondují podmínky s přísudky.

Problémy s českým jazykem se projevují i ve zjevném nepochopení mnoha základních analytických pojmů. Autorka si např. očividně není jista výrazem „kultura“ a mísí dohromady tři jeho roviny: 1. kultura ve smyslu naučeného chování příslušníků lidského rodu, 2. ve smyslu „vysokého umění“ a 3. ve smyslu konkrétních lidských uskupení minulosti, která po sobě zanechala specifické materiální prvky. Směšování všech tří rovin se projevuje v obsahu, kde jednotlivé aspekty „obrazu indiánské kultury“ And rozdělila takto: „život a smrt, umění, vybrané oblasti kultury a společenského života Inků, organizace říše“. (viz obsah) A na s. 11 autorka konstatuje: „Velká škála uměleckých kultur (sic!) je dána přirozenou izolací pro překážky rozdílného geografického prostředí.“ (Tato věta zároveň dobře ilustruje bezobsažnost a zmatenost autorčiných formulací).

Všechny tyto skutečnosti devalvují úsilí, které diplomantka do své práce vložila, a ztěžují její využití dalšími zájemci o problematiku. Autorka prokázala snahu samostatně přistoupit ke zkoumané problematice a její snaha přinesla určité výsledky. Proto její diplomovou práci doporučuji k obhajobě, vzhledem k výše uvedeným výhradám nicméně navrhuji její hodnocení známkou **dobře**.

Praha, 23. května 2012

Doc. Markéta Křížová, Ph.D.
Středisko ibero-amerických studií FF UK